

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-49>

УДК 330.3:658.14:658.15

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ІНВЕСТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE FORMATION OF THE INVESTMENT MECHANISM FOR THE INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE

Стахурська Світлана Антонівна

кандидат економічних наук, доцент,
Національний університет харчових технологій
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6996-8907>

Stakhurska Svitlana

National University of Food Technologies

У статті розглядаються теоретико-методичні та практичні підходи до формування механізму інвестування інноваційного розвитку підприємства. Розвиток підприємства пов'язаний з інноваційною складовою, яка має певну специфіку залежно від стратегічних намірів підприємця на тій чи іншій стадії життєвого циклу. Це призводить до необхідності здійснення інноваційних проєктів і відповідного їх інвестування. Звісно, що усі ці процеси: розвиток, інновації, інноваційні проєкти, інвестування – мають бути задіяні в єдиному механізмі, який забезпечить правильне комплексне розроблення і прийняття відповідних рішень для розвитку підприємства. Механізм інвестування варто розглядати як складне системне та комплексне явище. Специфіка формування механізму інвестування визначається цільовим спрямуванням процесів розвитку, інноваційного та інвестиційного процесів. Розвиток підприємства відбувається циклічно і усі стадії його життєвого циклу залежні від впроваджуваних інновацій. Механізм інвестування інноваційного розвитку підприємства може бути сформований через призму багатогранного бачення, а саме з погляду статичного підходу (структурне бачення механізму) і динамічного (процесно-циклічний та сценарний підходи). Статичний (структурний) підхід передбачає виділення суб'єктно-об'єктних та функціонально-цільових складових. Процесно-циклічний підхід відображає бачення у співвідношенні та взаємозв'язку стадій життєвого циклу підприємства, цільових установок на розвиток, специфіки інноваційних проєктів та процесів інвестування. Сценарний підхід відображає поєднання двох попередніх підходів і є певним «алгоритмічним» підґрунтям для остаточного обґрунтування рішень та може слугувати практичним інструментом для формування механізму щодо інвестування інноваційного розвитку.

Ключові слова: механізм, інвестування, інноваційний розвиток, структурне бачення механізму, суб'єктно-об'єктні складові, функціонально-цільові складові, процесно-циклічний підхід, сценарний підхід.

The article examines theoretical-methodical and practical approaches to the formation of the investment mechanism for the innovative development of the enterprise. The development of the enterprise is associated with an innovative component, which will have certain specifics depending on the strategic intentions of the entrepreneur at one or another stage of the life cycle. This leads to the need for innovative projects and their corresponding investment. Of course, all these processes: development, innovation, innovative projects, investment – should be involved in a single mechanism that will ensure the correct comprehensive development and adoption of appropriate decisions for the development of the enterprise. The investment mechanism should be considered as a complex systemic and complex phenomenon. The specificity of the formation of the investment mechanism is determined by the target direction of the development, innovation and investment processes. The development of the enterprise is cyclical and all stages of its life cycle depend on the introduced innovations. The mechanism of investing in the innovative development of the enterprise can be formed through the prism of a multifaceted vision, namely from the point of view of a static approach (structural vision of the mechanism) and a dynamic one (process-cyclical and scenario approaches). The static (structural) approach involves the selection of subject-object and functional-target components. The subject-object components include the subjects of making and implementing investment and innovation decisions, investment subjects, investment objects (projects), and investment means. The functional-purpose components of the mechanism are a set of methodological and methodical approaches to the management of innovative development of the enterprise and regulation of investment processes, as well as market regulation of general economic activity, intra-economic regulation of innovation development and investment processes, and state regulatory

and legal regulation. The process-cyclical approach reflects a vision of the relationship and interrelationship of the stages of the enterprise's life cycle, development goals, the specifics of innovative projects and investment processes. The scenario approach reflects the combination of the two previous approaches and is a certain «algorithmic» basis for the final justification of decisions and can serve as a practical tool for forming a mechanism for investing in innovative development.

Keywords: mechanism, investment, innovative development, structural vision of the mechanism, subject-object components, functional-target components, process-cyclic approach, scenario approach.

Постановка проблеми. Однією із вимог сучасного етапу розвитку підприємства є наявність в цьому процесі інноваційної складової, яка матиме свої специфічні особливості залежно від стадії розвитку, стадії життєвого циклу, стратегічних намірів підприємства тощо. При цьому уся діяльність з інноваційного розвитку пов'язана з інвестиційними процесами та наявністю інвестиційних ресурсів, які є формуючими чинниками як для розроблення інноваційних ідей, так і для впровадження інноваційних проєктів розвитку. Задля забезпечення результативності та ефективності такого системного процесу виникає необхідність окреслення підходів методичного характеру щодо формування механізму інвестування інноваційного розвитку підприємства, який би давав комплексний підхід до практичного прийняття рішень для подальшого розвитку і вдосконалення діяльності підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням сутності та формування механізму інвестування приділяється увага в багатьох працях. Зокрема автори Георгіаді Н. Г., Федорчак О. Є., Ткачук С. В. підходять більш комплексного до розгляду даного питання [3; 7; 8], автори Волощук В. Р., Волощук Ю. О., Іванишин О. В., Некрасова Л. А., Моніч О. В., Новікова Л. А., Дубас А. О., Сорочишина Н. А., Царенко О. В. розглядають даний процес стосовно окремих видів діяльності [2; 4; 5; 6; 9]. Деколи залежно від цілей дослідження інвестиційні механізми розглядаються дещо звужено і навіть зводяться до розроблення алгоритмів прийняття інвестиційних рішень – автор Верхоляд І. М. [1].

Невирішеними залишаються питання комплексного підходу до розгляду механізму інвестування інноваційного розвитку підприємства, який би на основі методичних положень давав практичну можливість створення та використання інвестиційного механізму в аспекті інноваційного розвитку підприємства.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення та поєднання в єдиному механізмі інвестування різних напрямів та підходів щодо ефективного здійснення

інноваційного розвитку підприємства з урахуванням комплексного бачення такого інвестиційного процесу, який сприятиме практичній реалізації стратегічних цілей розвитку підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін «інвестування» в літературі енциклопедичного та довідникового характеру і тематичного спрямування практично не визначається, але найчастіше цей термін використовують як синонім інвестиційного процесу, інвестицій, інвестиційної діяльності, як процес вкладення капіталу. Варто зазначити, що категорії «інвестування», «інвестиційний процес» та «інвестиційна діяльність» слід розмежовувати, але це не є предметом даного дослідження. Лише зауважимо, що інвестування пов'язане з вкладанням капіталу і маючи за кінцеву мету одержання прибутку вирішує стратегічні та тактичні цілі розвитку, а також має комплексний та системний характер. Тому можна говорити, що інвестування – це сукупність економічних відносин, яка пов'язана з циклічними процесами кругообороту інвестиційних ресурсів. Якщо говорити про механізм інвестування, то очевидно його потрібно розглядати як певну модель конкретного виду діяльності, яка потребує деталізації, що сприятиме можливості застосування в практичній діяльності. Не правильним і занадто звуженим є зведення механізму інвестування до процесів залучення інвестиційних ресурсів чи до механізмів фінансування та мобілізації коштів. Зазвичай тлумачні словники та енциклопедичні видання трактують механізм зі структурного погляду (як певну систему, що має внутрішню будову, будемо вважати це статичним підходом до трактування), а також як певне явище, що характеризується різними процесами – тут вже йдеться про динамічне бачення механізму, яке очевидно передбачає наявність циклічних процесів та їх здійснення за певними сценаріями, що мають кореспондуватись з інноваційною стратегією розвитку. Дані підходи до формування механізму інвестування інноваційного розвитку представлені на рис. 1 і є вихід-

ним положенням для подальшої деталізації механізму.

Статичний підхід відображає структуру механізму, складові якого мають бути задіяні для забезпечення цільового інвестиційного процесу, а також він має містити ті функціонально-цільові елементи, на які спрямо-

ваний даний інвестиційний процес (рис. 2). Згідно даного підходу до першої структурної групи віднесено суб'єктно-об'єктні складові, а саме: проекти інноваційного розвитку як об'єкти інвестування; суб'єкти розроблення, прийняття та виконання інвестиційно-інноваційних рішень, де першочергово приді-

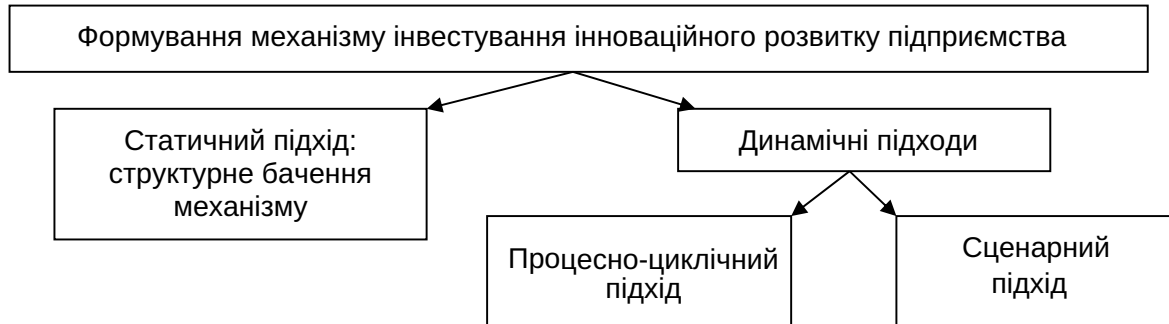

Рис. 1. Підходи до формування механізму інвестування інноваційного розвитку підприємства

Джерело: сформовано автором

Рис. 2. Статичний (структурний) підхід до формування механізму інвестування інноваційного розвитку підприємства

Джерело: розроблено автором на основі джерел [7; 8]

ляється увага людському кадровому чиннику; суб'єкти інвестування, де йдеться про суб'єкти підприємництва, інвестиційні та фінансові установи, зокрема державні,

та населення – це також людський чинник, який часто діє опосередковано, вимагає професійного кадрового рівня, але він під'єднується до даного механізму після при-

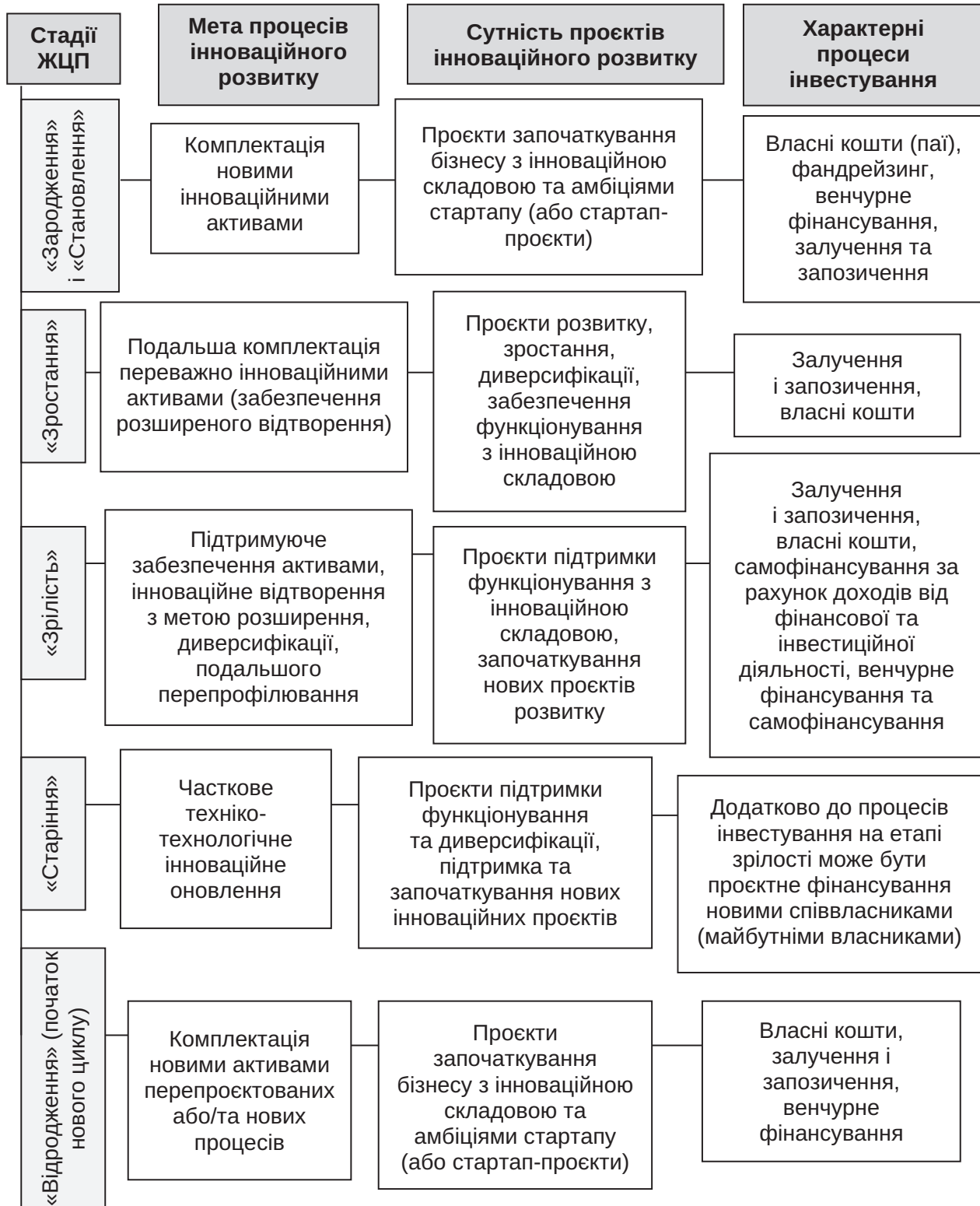

Рис. 3. Процесно-циклічний підхід до формування механізму інвестування інноваційного розвитку підприємства

Джерело: розроблено автором на основі джерел [7; 8]

йняття інвестиційно-інноваційних рішень. Засоби інвестування, як сукупність джерел інвестиційних ресурсів, мають одночасно суб'єктно-об'єктний характер.

Задля забезпечення процесів інвестування інноваційного розвитку до механізму відносимо також функціонально-цільові елементи, які містять врахування регулятивних складових (ринкове, внутрішньогосподарське та державне нормативно-правове регулювання як загальногосподарських процесів так і інвестиційних та інноваційних) та функціональних, пов'язаних з регламентацією процесів управління та регулювання інноваційної та інвестиційної діяльності.

Статично-структурний підхід дає нам лише бачення складових механізму, тобто його конструкцію, але він не показує як ця конструкція має запрацювати. Переходимо згідно рис. 1 до розгляду динамічних підходів.

Процесно-циклічний підхід, як елемент динамічного бачення механізму, ґрунтується не лише на інвестуванні, але й на баченні інноваційного розвитку підприємства як процесу, який пов'язаний з етапами його життєвого циклу (циклів), де для кожного етапу характерні специфічні інноваційні проекти та різні можливості їх інвестування (рис. 3). Звісно, що підприємство здійснює певний циклічний розвиток і його діяльність є загалом інвести-

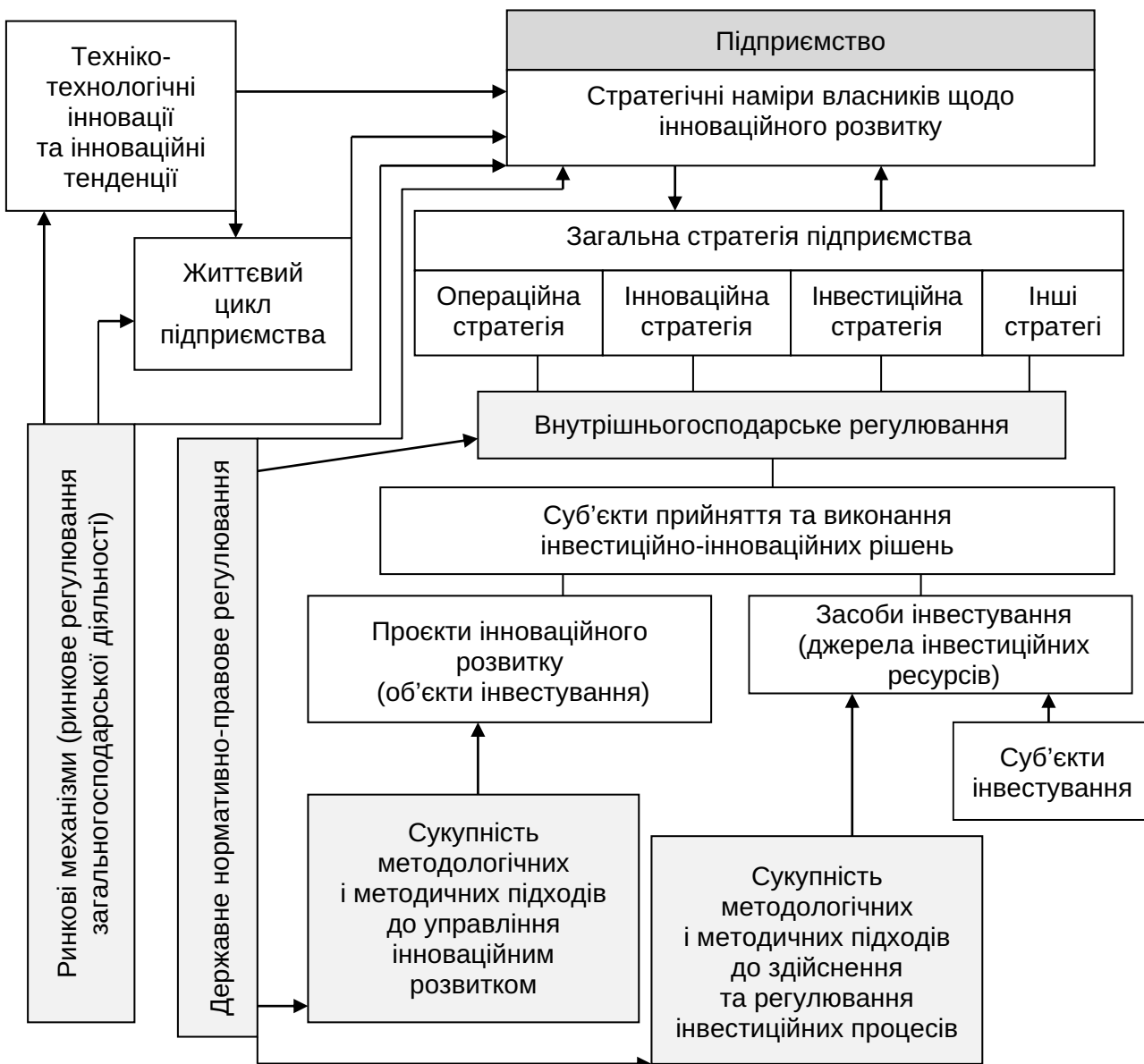

Рис. 4. Сценарний підхід до формування механізму інвестування інноваційного розвитку підприємства

Джерело: розроблено автором на основі джерел [7; 8]

ційним проєктом, але задля розвитку і досягнення цілей протягом усього життєвого циклу будь-який суб'єкт підприємницької діяльності реалізує певні проєкти розвитку, які вимагають інвестиційного забезпечення. Стадії життєвого циклу підприємства (ЖЦП), цільове позиціонування інноваційних процесів розвитку, специфіка інноваційних проєктів та відповідних процесів інвестування знаходяться у певному співвідношенні та взаємозв'язку, що і визначає процесно-циклічне бачення механізму інвестування інноваційного розвитку підприємства.

Другим динамічним підходом є сценарний (рис. 4).

Сценарний підхід – це намагання показати взаємодію статичного (структурного) та процесно-циклічного підходів в єдиному «алгоритмі» механізму інвестування інноваційного розвитку підприємства. Цей підхід є практичним механізмом прийняття рішень щодо інвестування інноваційного розвитку.

Висновки з проведеного дослідження. Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити наступні висновки:

1. Механізм інвестування є складним системним явищем, яке має певну специфіку залежно від цілей інвестиційного процесу.

2. Розвиток підприємства знаходиться у тісному взаємозв'язку з інноваціями, а саме з впровадженням інноваційних процесів, що вимагає відповідного інвестування.

3. Формування механізму інвестування інноваційного розвитку підприємства пропонується розглядати з погляду статичного підходу (структурне бачення механізму) і динамічного (процесно-циклічний та сценарний підходи).

4. Статичний (структурний) підхід передбачає виділення суб'єктно-об'єктних та функціонально-цільових складових.

5. Процесно-циклічний підхід відображає бачення у взаємозв'язку стадій життєвого циклу підприємства, диференціації цільових установок на розвиток, специфіки інноваційних проєктів та процесів інвестування.

6. Сценарний підхід відображає певне «алгоритмічне» поєднання двох попередніх і може слугувати практичним інструментом для формування механізму прийняття рішень щодо інвестування інноваційного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Верхоляд І. М. Інвестиційний механізм підприємства: принципи побудови, складові та особливості реалізації. *Економічний вісник НТУУ «КПІ» : збірник наукових праць*. 2012. № 9. С. 410–415. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/3105> (дата звернення: 18.07.2022).
2. Волощук В. Р., Волощук Ю. О., Іванишин О. В. Інвестування інноваційного розвитку підприємств. *Інноваційна економіка*. 2020. № 3–4. С. 156–162. DOI: <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2020.3-4.22> (дата звернення: 19.07.2022).
3. Георгіаді Н. Г., Федорчак О. Є. Сутність і види механізмів залучення інвестицій на підприємство. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 22. С. 6–11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2013_22_3 (дата звернення: 19.07.2022).
4. Некрасова Л. А., Моніч О. В. Механізм розробки стратегії інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства. *Стратегія розвитку України*. 2014. № 1. С. 159–163. URL: <http://surl.li/ctome> (дата звернення: 20.07.2022).
5. Новікова Л. А., Дубас А. О. Механізм інвестування підприємств житлово-комунального господарства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 11. С. 35–38. URL: <http://194.44.12.92:8080/jspui/handle/123456789/704> (дата звернення: 20.07.2022).
6. Сорочишина Н. А. Інвестиційний механізм у складі державної політики у сфері залучення інвестицій на інноваційну діяльність. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2018. Том 29 (68). № 1. С. 152–160. URL: <http://surl.li/ctoku> (дата звернення: 20.07.2022).
7. Ткачук С. В. Методичні засади визначення механізму інвестування відтворення основних засобів. *Наукові праці НУХТ*. 2012. № 42. С. 164–170. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/9311> (дата звернення: 10.07.2022).
8. Ткачук С. В. Системний підхід до визначення механізму інвестування. *Управління сучасним підприємством* : матеріали VIII міжнар. наук.-практ. конф., 22–28 березня, 2012 р. Київ : НУХТ, 2012. С. 212–214. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/17225> (дата звернення: 10.07.2022).
9. Царенко О. В. Інвестиційні механізми реалізації цільової стратегії інноваційного розвитку легкої промисловості регіону. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 10. С. 9–13. URL: <http://surl.li/ctokm> (дата звернення: 21.07.2022).

REFERENCES:

1. Verkholiad I. M. (2012) Investytsiyni mekhanizm pidpriemstva: pryntsyipy pobudovy, skladovi ta osoblyvosti realizatsii [Investment mechanism of the enterprise: principles of construction, components and features of implementation]. *Ekonomichnyi visnyk NTUU «KPI» : zbirnyk naukovykh prats*, 9, 410–415. Retrieved from: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/3105>. (in Ukrainian)
2. Voloshchuk V. R., Voloshchuk Yu. O., Ivanyshyn O. V. (2020) Investuvannia innovatsiinoho rozvytku pidpriemstv [Investing in the innovative development of enterprises]. *Innovatsiina ekonomika*, 3–4, 156–162. DOI: <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2020.3-4.22>. (in Ukrainian)
3. Heorhiadi N. H., Fedorchak O. Ye. (2013) Sutnist i vydy mekhanizmiv zaluchennia investytsii na pidpriemstvo [The essence and types of mechanisms for attracting investments to the enterprise]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 22, 6–11. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2013_22_3. (in Ukrainian)
4. Nekrasova L.A., Monich O.V. (2014) Mekhanizm rozrobky stratehii innovatsiino-investytsiinoho rozvytku pidpriemstva [The mechanism of development of the strategy of innovation and investment development of the enterprise]. *Stratehiia rozvytku Ukrainy*, 1, 159–163. Retrieved from: <http://surl.li/cmome> (in Ukrainian)
5. Novikova L. A., Dubas A. O. (2013) Mekhanizm investuvannia pidpriemstv zhytlovo-komunalnoho hospodarstva [Mechanism of investment of housing and communal enterprises]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 11, 35–38. Retrieved from: <http://194.44.12.92:8080/jspui/handle/123456789/704>. (in Ukrainian)
6. Sorochyshyna N.A. (2018) Investytsiyni mekhanizm u skladi derzhavnoi polityky u sferi zaluchennia investytsii na innovatsiinu diialnist [The investment mechanism as part of state policy in the sphere of investment attraction for innovative activities]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriya: Derzhavne upravlinnia*, 29 (68), 152–160. Retrieved from: <http://surl.li/cmoku>. (in Ukrainian)
7. Tkachuk S. V. (2012) Metodichni zasady vyznachennia mekhanizmu investuvannia vidtvorennia osnovnykh zasobiv [Methodological principles for determining the investment mechanism for the reproduction of fixed assets]. *Naukovi pratsi NUKhT*, 42, 164–170. Retrieved from: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/9311>. (in Ukrainian)
8. Tkachuk S. V. (2012) Systemnyi pidkhid do vyznachennia mekhanizmu investuvannia [Systematic approach to determining the investment mechanism]. *Upravlinnia suchasnym pidpriemstvom : materialy VIII mizhnar. nauk.-prakt. konf.*, 212–214. Retrieved from: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/17225>. (in Ukrainian)
9. Tsarenko O. V. (2010) Investytsiyni mekhanizmy realizatsii tsilovoi stratehii innovatsiinoho rozvytku lehkoi promyslovosti rehionu [Investment mechanisms for the implementation of the target strategy of innovative development of light industry in the region]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 10, 9–13. Retrieved from: <http://surl.li/cmokm>. (in Ukrainian)